

eius supremum caput tanquam causa principalis sacramenta administret per suos ministros veluti causas instrumentales; causa enim principalis in sacramentis non est nisi Deus: sed ita esse accipienda, ut eatenus Ecclesia dicatur facere quatenus aliquid in ea et per eam h. e. per illos, qui in ipsa sunt sacrorum ministri, ac secundum eius doctrinam et instituta fit. Idcirco argumento haec esset responsio in forma. Intendit facere quod facit Ecclesia, h. e. quod fit in Ecclesia secundum Ecclesiae fidem, *conc.* quod facit Ecclesia, *subd.* quod facit universa Ecclesia vel eius visibile caput ut causa principalis, *neg. suppositum*: quod Ecclesia docet esse faciendum et faciunt ii qui in ea ministri sunt vel propter specialem consecrationem vel divina deputatione propter baptismum, *conc.*

3) Verba, quae Conc. Trid. praecipit proferri a Parocho: *ego vos coniungo in matrimonium* sensum verum fundere debent: atqui nullus verus sensus iis inesset, si non esset sacerdos qui sacramentum facit: ergo.

Respondemus ea verba ad solemnitatem sacramenti non ad essentiam spectare. « Sacerdotis benedictio non requiritur in matrimonio quasi de essentia sacramenti » ait s. Thomas l. c. Et sane quoniam constat Ecclesiam habuisse et habere tanquam vera matrimonia et sacramenta, ea quoque, quae sine ullius praesentia sacerdotis fiunt, necesse est prorsus ut dicamus ea verba sacerdotis non spectare ad essentiam sacramenti. Neque tamen sensus est falsus: nam non significant tantum: *ego vos declaro coniunctos*, sed *ego vos sollemniter coniungo*: vel *coniunctionem vestram in facie Ecclesiae ratam habeo*. Habent proinde ea verba verum sensum sacramentalem, *neg.* verum sensum ritualement authenticam in facie Ecclesiae declarationis, *conc.*

4) Omissis quibusdam vel spurii vel dubii Rom. Pontificum decretis, ut est illud Evaristi (causa XXX. q. 5. c. 1), quod si quid probaret, probaret ad honestatem matrimonii requiri praesentiam sacerdotis eamque ab Ecclesia praecipere; atque omissis iis decretis, quae nihil probant et referuntur a Gratiano in Decreto; arguunt ex ratione loquendi Patrum, qui benedictionis sacerdotalis mentionem faciunt, ab ea matrimonii sanctitatem derivant eiusque necessitatem praedicant. Respondeo, ex iis testimoniis Patrum haberi quidem matrimonium esse rem sacram, cum gratia coniunctam, ipsum, cum initur, ab Ecclesiae auctoritate moderandum et regendum esse, ut honeste contrahatur et effectus sacramentalis gratiae actu obtineatur cum contrahitur, oportere illud coram Ecclesia sub sacerdotis auspiciis celebrare, quae secus ineantur, inhonesta esse et concubinitas etiam suspicione laborare; at nihil praeterea esse, quo doceamur

sacerdotem ipsum sacramentum administrare, cum praesertim ita Patres loquantur, ut significant benedictionem matrimonio iam constituto accedere, quemadmodum Tertullianus; atque loquantur de ea etiam benedictione, quae secundis nuptiis negabatur, qualis ea est de qua loquitur Ambrosius; et si qua sunt testimonia dubia, ea ex clariore expressione sensus Ecclesiae in sequentibus aetatibus enarrari debeant. Etsi autem in Sacerdotali Romano edito an. 1494 haec post intellectum consensum utriusque habeantur: « Sacerdos pronuntiet verba quae sunt forma sacramenti » haec tamen verba: *quae sunt forma sacramenti* deleta sunt in eius posterioribus editionibus, et in Rituali Romano edito auctoritate Pauli V haec sunt substituta. « Sacerdos iubeat eos invicem iungere dextras, dicens: ego coniungo vos in matrimonium in nomine Patris etc. *vel aliis utatur verbis iuxta receptum uniuscuiusque provinciae morem* » secundum praescriptum Trid. Conc.

5) Forma sacramenti debet significare effectum sacramenti; at contrahentium verba: *Ego te accipio in meum* vel in *meam* nullam gratiam significant. Respondeo ea verba; quae per se significant naturalem unionem, esse ex Christi institutione elevata ad significantam unionem sanctam, quae per gratiam fiat, cum a christianis proferantur.

6) Verbis, quibus continetur forma sacramenti, nequeunt substitui alia signa, nutus, scripta; at contractus matrimonii potest et his modis imo et per procuratorem iniri: ergo in eo non est forma sacramenti: ideoque ea est in verbis sacerdotis. Respondeo si principium illud universalissimum sumatur ut valeat pro quovis sacramento et idcirco etiam pro matrimonio, petitur principium; hoc enim esset demonstrandum. Porro cum Christus evexerit ad dignitatem sacramenti ipsum matrimonium, nullo alio superaddito ritu, consequens fuit ut materia et forma contractus evaderet quoque materia et forma sacramenti, et quod satis est ut matrimonium sit, satis esset quoque ut sit sacramentum. Proprium est autem contractum ut praeter verba, etiam per alia signa et per procuratorem possint iniri: ergo.

7) Ecclesia permittit fieri matrimonia inter catholicum et haereticam ac vicissim; iam vero si contrahentes essent ministri sacramenti, ii sacrilegium et quidem duplex patrarent: quare Ecclesia ea prorsus prohibere deberet. Respondeo: falsum est quod simpliciter Ecclesia haec coniugia permittat, imo generatim ea semper damnavit et interdixit, ut testantur tot Brevia et Rescripta Apostolicae Sedis in huiusmodi causis. Unde Benedictus XIV in Brevis dato ad Primatelem et Archiepiscopos Poloniae an. 1748 die 29 Iunii, testatur hanc

esse rationem agendi Apostolicae Sedis constanti usu receptam, ut «quoties ipsam adire contingit sive pro obtinenda simplici facultate contrahendi matrimonium inter personas, quarum altera haeresim profitetur; sive praeterea pro obtinenda simul dispensatione super aliquo gradu aliove canonico impedimento, quod inter contrahentes intercedat, neque licentia neque dispensatio concedatur, nisi hac expressa lege seu conditione adiecta, nimirum *abiurata prius haeresi*». Eadem connubia propter locorum et temporum difficultates *tolerari* ab Ecclesia dicit Pius VII Brevi ad Archiepis. moguntinum. Ecclesia ergo tantum declarat ea matrimonia, nisi aliud obstet canonicum impedimentum, esse valida; sed aliud est actum non irritare, aliud permittere. Cf. et Breve Pii VIII ad Episcopos Rhenanos die 25 Mar. an. 1830; in quo decernitur matrimonia mixta contracta iis in locis, *catholico pastore non praesente* seu *non servata forma a Tridentino praescripta*, posthac, h. e. a die 25 Martii 1830 nisi aliud obstet canonicum dirimens impedimentum pro ratis ac veris connubiis habenda esse; ab iis tamen matrimoniis Ecclesiam abhorere dicit semperque Apostolicam Sedem curasse ut canonicae leges ea prohibentes religiose custodirentur.

Verum quidem est quod aliquando ea matrimonia Ecclesia permisit, ut testatur ibidem idem Benedictus Pontifex: «quod si nonnulla inveniantur exempla RR. PP. qui aut licentiam contrahendi matrimonium aut etiam dispensationes super impedimento aliquo concesserunt non adiecta conditione de abiuranda prius haeresi: rarissimas primum omnium dicimus huiusmodi concessionem fuisse et quidem plerasque earum pro matrimoniis inter supremos Principes contrahendis nec nisi gravissima urgente causa eaque ad publicum bonum pertinente factas fuisse: insuper adiectas semper fuisse opportunas cautelas etc.» Porro permissione hac facta, non peccat catholicus contrahens, cum actus sit licitus, neque peccat haereticus, non quia contrahit cum catholica, hoc enim potius est bonum, nec quia cooperatur coniugio mixto, quia hoc in hypothesi est licitum. Peccare vero potest alias ob causas, sicut et catholicus.

8) Ante Tridentinum copula secuta post sponsalia de futuro praesumptione iuris et de iure, contra quam nempe nulla probatio admittenda est, perficiebat matrimonium (*Veniens, Is qui, Adolescens. De Sponsalibus et Matrimoniis*): iam vero huiusmodi matrimonium vel sacramentum erat, vel non; si erat, ergo forma eius fuit copula, quod absurdum est: si non erat, ergo potest esse matrimonium christianum quin sit sacramentum, secus ac nos affirmavimus in praeced. Thesi. Respondeo, quod matrimonium illum ratum erat et sacramentum: forma autem eius et materia erat consensus expressus ex-

trinsece per copulam, qui consensus expressus iure et de iure praesumebatur. Unde matrimonium hoc dicebatur praesumptum l. c. cf. q. XLVI. a. 2 in Supplem.

VII. Itaque probatum est sacerdotem non esse huius sacramenti ministrum, sed ipsos contrahentes, ideoque formam non esse verba sacerdotis sed ab ipsis contrahentibus poni. Quaestio autem est in quo collocanda sit forma et materia huius sacramenti. Sacramentum vel consistit tantum in aliqua actione transeunte, ut absolutio, vel etiam in re permanente, sicut Eucharistia: verum et illud quod in re permanente consistit supponit actionem transeuntem, qua fiat, quae actio et ipsa sacramentum est; unde huiusmodi sacramentum est sacramentum in fieri, et in facto esse. Iam vero matrimonium est sacramentum in fieri, et in facto esse. Quamvis ergo matrimonium sit sacramentum permanens, necesse est ut, cum fit, sit aliqua actio, qua fiat quaeque sacramentum sit: de hoc autem quaeritur, quanam sit eius forma et materia. Cum vero sacramentum matrimonii a contrahentibus fiat; contrahentes autem, praeter contractum, nullam aliam actionem ponant, oportet ut actio in qua sacramentum transiens consistit, sit ipse contractus. Sane causa efficiens sacramenti matrimonii est consensus mutuus per verba de praesenti expressus, ut docet Eugenius IV. Hoc posito duplex potissimum est sententia: 1^a ait corpora contrahentium seu melius ius datum et acceptatum in corpus alterius esse materiam, quod et in ceteris contractibus valet; signa vero externa exprimentia consensum, sive ipsum consensum expressum esse formam: 2^a ait in ipsis verbis materiam et formam esse; materiam nempe esse prout verba significant traditionem potestatis, formam autem esse prout significant acceptationem, qua contractus absolvitur. Prior sententia non ponit praeter formam sitam in contractu seu consensu significato, nisi materiam circa quam; quae in omni contractu reperitur. Suaderi autem potest haec sententia tum ex natura omnium contractuum, quorum materia remota est id circa quod ius aliquod traditur aut acceptatur, proxima vero ipsum ius traditum et acceptatum, forma autem ipsa traditio et acceptatio seu ipse contractus expressus aliquo signo. Tum suaderi eadem potest ex analogia cum sacramento Eucharistiae, quod sacramentum est permanens. Cum enim haec fit, tota actio sacramentalis est in forma seu verbis consecrantis: panis vero est materia circa quam versatur actio, et ex qua fit effectus proprius consecrationis, qui manet.

Verum licet id non negemus, negari etiam pariter nequit in ipsa expressione consensus seu in ipso contractu reperiri posse materiam quoque ex qua atque formam. Sane in ipso contractu distingui

potest pars per se determinabilis et praesupposita ab altera, et pars per se determinans priori accedens eamque complens. Traditio enim potestatis per se, natura sua praesupponitur acceptioni eaque proinde per se est determinabilis; acceptatio autem per se, natura sua, accedit traditioni, ideoque ipsa per se complet contractum. Verba ergo vel signa, prout exprimunt mutuam traditionem, se habent ut materia, prout vero exprimunt acceptionem, se habent ut forma. Haec porro est sententia, quam asseruit Benedictus XIV in Epistola ad Episcopum Goanum. Atque id sensisse videtur s. Thomas, qui in 4^a D. XXVI. q. 2. a. 1. ad 1^m ait: « verba, quibus consensus exprimitur matrimonialis, sunt forma huius sacramenti », et ad 2^m inquit: « sicut poenitentia non habet aliam materiam nisi ipsos actus sensui subiectos, qui sunt loco materialis elementi, ita est de matrimonio ». Actus vero contrahentium non sunt nisi consensus et signa eiusdem seu expressus consensus: ergo haec et forma et materia sunt sub diverso respectu, prout aliud et aliud significant. Dices in verbis contrahentium: *Accipio te in meam, in meum*, solam acceptionem significari. Respondeo ipsa acceptione traditionem quoque natura praecedentem significari: integer enim sensus, qui satis exprimitur, eorum verborum hic est: *Accipio te, qui te tradis mihi, in meum aut meam*.

VIII. In omni sacramento permanente reperire est id quod est sacramentum tantum, id quod est res tantum, id quod est res simul et sacramentum. Sacramentum tantum est id quod significat non significatur ab alio; res tantum est id quod significatur non significat; res et sacramentum est id quod significatur et significat. Ita in baptismo ritus exterior est sacramentum tantum: gratia est res tantum: character et res et sacramentum (s. Thom. III. p. q. LXVI. a. 1). Pariter « in matrimonio (ait idem suppl. q. XLII. a. 1 ad 5.) sunt illa tria, quia sacramentum est obligatio quae innascitur viri ad mulierem ex talibus actibus (vinculum manens), sed res ultima contenta (gratia nempe, quam producit) est effectus huius sacramenti; non contenta autem est res, quam magister determinat (h. e. coniunctio Christi cum Ecclesia, quam sacramentum non facit, sed significat) ». Sane ritus extrinsecus sive expressio consensus significat et facit unionem sanctam coniugum unionemque significat Christi et Ecclesiae: quia igitur hic ritus significat aliquid, non significatur ab alio, est sacramentum seu signum tantum. Quia vero per hunc ritum gratia significatur et producit, ea est res huius sacramenti, et quia ea nihil aliud significat, est res tantum. Per illum vero ritum fit unio seu vinculum permanens coniugum, quod proinde ab eo ritu significatur, ipsum porro significat tum unionem Christi cum Ec-

clesia tum gratiam seu sanctitatem, quae sibi debetur, et qua unio Christi et Ecclesiae supernaturali modo repraesentatur. Huic enim vinculo ex institutione Christi gratia debetur quae, cum illud fit, confertur et cum eo manet; quae gratia est sacramentalis, quaeque per peccatum quidem amitti potest, sed sequente poenitentia, ab eodem vinculo manente exigitur. Vinculum ergo et significatur et significat: est proinde res simul et sacramentum.

Cum ergo matrimonium dicitur sacramentum, tum contractus tum vinculum intelligitur, quae non sunt duae res disparatae, sed prima est causa alterius, ut ait Eugenius, sive prima est matrimonium in fieri, per ipsum enim contractum uniuntur coniuges, altera est matrimonium in facto esse. Est autem advertenda specialis ratio, qua sacramenti appellatio fit matrimonio permanenti. Nam vinculum manens non est aliquis character sicut in tribus sacramentis nec est sacramentum sicut corpus Christi sub speciebus: sed sacramentum est; quia significat unionem Christi cum Ecclesia et gratiam exigit, est autem sacramentum manens, quia vinculum manet.

APPENDIX

Secundum ea, quae dicta sunt, expedire licet sequentes quaestiones.

I. Quaeres I. Utrum citra consensum amborum possit de potentia absoluta Dei consistere matrimonium. Ratio dubitandi est quia essentia matrimonii in mutua obligatione seu potestate mutua alterius in alterum consistit, cuius causa est consensus; at potest certe Deus supplere vim causae secundae et transferre potestatem unius in alterum: ergo. Verum quamvis possit Deus conferre alteri dominum in alterum absque huius consensu, non videtur id facere posse quoad matrimonium. Nam ponatur haec mutua potestas citra consensum amborum; quaero: cum vir et mulier congregiuntur, accedit ne uterque ad alterum affectu maritali probans et volens hanc mutuam obligationem et potestatem, an non: si sine affectu maritali uniuntur, uniuntur ergo affectu fornicario, non accedentes alter ad alterum tanquam suum, porro ille affectus est intrinsece malus (ut iam probavimus): Deus autem nequit dare potestatem ad actum intrinsece malum. Nec dicas malum non esse, cum Deus corporis potestatem dederit: ex hac enim potestate divinitus facta sequitur solum ut vir possit accedere ad mulierem tanquam suam et mulier pariter ad virum ut suum, quod est uniri affectu maritali, volente seu probante mutuam obligationem. Oportet ergo ut cum congregiuntur, antecedenter saltem antecessione naturae, velit uterque eam mutuam